

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

The elegant velvet glove: A textual and visual reading of the gothicised female form in Lawrence Durrell's 'The Alexandria quartet'

Kreuter, A.D.

Publication date
2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kreuter, A. D. (2014). *The elegant velvet glove: A textual and visual reading of the gothicised female form in Lawrence Durrell's 'The Alexandria quartet'*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Summary

Lawrence George Durrell (1912- 1990) was an Anglo-Indian poet, novelist, short story and travel writer. His fame resides on the set of four novels that make up *The Alexandria Quartet* (1957-1960). Durrell's writing is characterised by a mosaic of scintillating language and visual imagery that evokes a sensuously tactile imaginary world. This world captivates the reader with its colours, sounds, smells and strange events. Durrell's style has led to critics accusing it of being guilty of 'purple prose', which, while often valid, yet overlooks the beauty of imagery that resides in this overwriting. Instead, Durrell's writing could be compared with that of literary impressionists, who, according to Clive Scott, attempt to restore a "primordial power to colour" (1991: 221). In line with Scott's argument about literary impressionists and Ben Hutchinson's (2011) discussion of the decadent symbolism prevalent in Modernist writings, I argue that Durrell's visually evocative descriptive set pieces remain the main power and strength of the *Alexandria Quartet*. Philosopher and literary critic George Steiner refers to Durrell's work as possessing a "mosaic" style (1964: 15), which perfectly accords with the fragmenting structural effect Durrell is trying to create. In order to achieve this fragmentation, Durrell utilizes multiple narrators, focalization and focalizers, which result in a multi-voice and multi-perspectival narrative.

Durrell's aim in the *Alexandria Quartet* is to interrogate the nature of space-time and in the process the idea of a stable identity. These themes and ideas hark back to Modernist concerns with space-time, experimental narrative voice, fragmentation of reality and identity, the urban landscape, memory and the continual return of the past into the present. Durrell creates situations where author, narrator and reader become involved in the exploration and discovery of the reality and truth of the text. Madness, transgression, aesthetics, together with the exploration of sexuality and love, are some of the major themes; bold visual imagery, play of language, multiple ways of seeing, a narrator's displaced position and non-linear time frames are some of the devices employed in an investigation of the complex nature of human existence. Durrell, like the French writer Marcel Proust before him, employs the palimpsest of time-space and memory as a framework to structure the novels of the tetralogy. Stylistically, the novels rely on ambiguity. Malcolm Bradbury has indicated this was integral to Modernism's own

inculcation of the “both/and and/or either/or” (1991: 27), derived from physicist Werner Heisenberg’s *Uncertainty Principle*. This oscillation between opposites, combined with the relativity of space-time, ensures that measured and distinct dimensions cease to exist autonomously, but become functions of one another. In this study I demonstrate that Durrell’s themes of time-space, ambiguity, multiple perspectives and place, along with his use of syntax, metaphoric imagery, plots that explore buried or not-so-buried acts of sexual transgression, violence and the return of the past into the present through the device of memory, seem to accord with decadent or impressionist forms of Modernist prose as well as those of the Gothic novel.

The Gothic, by its nature, eludes precise definition, as it alters its shape and texture, avoiding categorisation. However, it is possible to assert that Gothic works are characterised by intrigue, violence, murder, misplaced desire, obsession, the grotesque, sorrow, madness, death and dissolution: transgression, often explicated in terms of the *frisson* of the pursuit of illicit desires, often consummated in death, forms a *leitmotiv*. More particularly, in its concern with ambivalence, the testing of boundaries and categorisation, the challenge to cultural limits and entrenched taboos, the Gothic proves to be an extremely versatile and creative genre. Within its open structure, it allows for multiple discourses and no single voice is ever the decisive one or offers ultimate ‘truths’. In Durrell, the Gothic combines with grotesque imagery, occurrences and relationships that fluidly combine to allow for the portrayal of irregular sexual relationships, murders, violence, magic and the occult, carnival, mutilation, power and death. I argue that in the *Alexandria Quartet*, Durrell constructs the female characters out of Gothic motifs. In this study, I proffer a double argument: an assessment in literary as well as feminist terms.

Based on an analytical reading of the *Alexandria Quartet*, I convey how certain Gothic features inform the structural devices of the novels and how these actively fashion the female characters into gothicised objects. Considering the multiple perspectives from which the Gothic has been examined, I approach Durrell’s novels through a reading of this genre’s stock features or conventions along with its representative themes. In order to formulate my discussion of this fear, horror and anxiety and its relation to the Gothic, I adopt a feminist psychoanalytic theoretical position. I show that anxiety and fear of the loss of identity, or lack of a whole and true self results in the male characters violently projecting

their deep-seated fear of sexual difference onto the female characters, othering them as uncanny and monstrous. Nonetheless, as I demonstrate, the male characters remain attracted to feminine others, resulting in an oscillation between fear and uneasiness that is contradicted by longing and fascination.

In chapter one, I illustrate how this longing and fascination is exemplified in the hugely powerful space and place, the real/unreal cityscape of Alexandria. It is a magnetic environment that attracts and repels, and thus it acts in accordance with the characteristics associated with psychoanalytical theorist Julia Kristeva's theory of abjection, which will form one of the central theoretical underpinnings of my argument. I aim to address how the city's power and influence are central to Durrell engendering her as feminine. This, I demonstrate, leads to Alexandria's portrayal as both 'real' and 'unreal'. I further contend that this ambivalent state of city's space is closely aligned with the idea of the heterotopia developed by philosopher Michel Foucault (1986), which can, in turn, be related to the play of the Gothic (distorting) mirror. This distortion between real/unreal ensures that the male characters perceive Alexandria as a dangerous feminine entity simultaneously beautiful, alluring and desirable as well as grotesque and dangerous, a vampiric entity who consumes her inhabitants.

In the second chapter, I examine the role of the narrative voice, the focalizer and focalization within the tetralogy. The narrative voice and the focalizers, I argue, are central elements in establishing the textual visual nature of the tetralogy. In my exploration of the narrative voices and focalization, I deal with how they act to establish the multi-layered and palimpsestic nature of the novels. In chapter three, I explore the nature of the gaze within the *Alexandria Quartet*. I show that Durrell's male characters control the gaze without reciprocity within the story world (voyeurism) and, in so doing, establish sexual difference and the erotic fantasy of the female form (often leading to fetishism). This becomes obvious when reading the novels. However, my interest is not in this obvious fact, but in the literary strategies and complexities with which Durrell creates such a masculinised avatar.

In chapter four, I adopt a feminist theoretical approach consonant with the conception of abjection posited by psychoanalytical theorist Julia Kristeva (1982). I address the relation of the abject, castration anxiety, fetishism and the uncanny to the focalizing mastery of the male gaze. The fetishisation of the female characters in Durrell's *Quartet*, I propose, takes

on a number of attributes that metonymically stand in to counter the male characters' fear of female lack. I allege that in Durrell's novels the masculine fetishising of the female characters involves two acts of displacement: synecdoche and metonymy. Consequently, I examine the manner in which certain parts of the anatomies of Durrell's female characters are visualised and foreground how certain motifs, such as the veil, the shawl, the sequined dress and the ring, become synecdochically or metonymically displaced onto the female body. The fetish objects ascribed to the women characters in the novels, I argue, fashion them as Gothic surfaces open to focalisation and inscription.

In chapter five, I discuss how the male characters represent Justine as the *femme fatale* or monstrous-feminine. My discussion will reference film theorist Barbara Creed's term the monstrous-feminine (1986). I examine Justine's relation to the monstrous-feminine and to Kelly Hurley's notion of the Gothic body as abhuman and possessing 'Thing-ness'. Both Creed's and Hurley's arguments reference the concept of Kristevan abjection, as will mine. I illustrate how Durrell's narrative visualises Justine in many guises from abject, immoral and sexual monster; to freely moving *flâneuse* devoted to spectacle and masquerade; to automaton / womachine destroying all with which it comes into contact. The representation of Justine, I offer, is complicated by an overt misogyny that aims to retain phallogocentric power through an eradication of the perceived threat posed by a powerful, destructive and threatening feminine presence.

In chapter six, I discuss the character Clea as a Gothic heroine. I argue that, like the Gothic heroine, Clea is threatened by the return of the past into the present that threatens her subjectivity. Clea's representation takes on the aspects of masochistic victimisation and nightmarish entrapment. Her situation, like that of the heroine, remains premised on something unspeakable that is terrifying and demonic. In exploring this return of the past and the unspeakable, I engage with Derrida's theory of hauntology and indicate how the uncanny links Derrida's concept of spectrality to that of the abject. The haunting of Clea is the result of an uncanny supernatural return of the dead that takes on aspects of the Gothic death drive and the unspeakable. Clea's innate horror of the possible return of the dead leads to her masochistic response and passivity. Her expression of sexual desire will ultimately lead to her victimisation and her cruel, disfiguring punishment. The consequences

of this disfigurement, I suggest, enforce Clea's return to complicity with the dominant masculine hegemony within the *Quartet*.

In conclusion, I provide a summation of how, in the novels discussed, the textual and visual representation of the female form affords new insights into Lawrence Durrell's reliance on Gothic conventions to constitute the identities of his female characters. I indicate that Durrell's Gothic discourse accentuates a deceptively fabricated signifying self that conceals subversive, savage desires and perspectives. With this in mind, I contend that any reader engaging with Durrell's novels, and especially women, should feel deeply uneasy about the way the male characters respond to and think about women. Finally, I relate my approach to both past and present critical explorations of Durrell's body of work and proffer possible avenues for further exploration of the Gothic themes in Durrell's oeuvre.

Samenvatting

Lawrence George Durrell (1912–1990) was een Brits-Indische dichter, romancier, romanschrijver en reisschrijver. Hij is vooral beroemd om de tetralogie van romans die gezamenlijk *The Alexandria Quartet* (1957–1960) uitmaken. Durrell's schrijfkunst wordt gekenmerkt door een mozaïek van tintelend taalgebruik en visualisering die een sensueel tastbare wereld oproept. Deze wereld spreekt tot de verbeelding van de lezer door middel van de kleuren, klanken, geuren en vreemdsoortige gebeurtenissen. De stijl van Durrell heeft bij critici de beschuldiging doen ontstaan dat zijn proza wollige mooischrijverij (zogenaamd "purple prose") zou zijn. Alhoewel deze beschuldiging niet geheel ongegrond is, gaat deze toch voorbij aan de schoonheid van de visuele verbeelding in dit bloemrijk proza. Het is ook mogelijk om Durrells proza te vergelijken met dat van de literaire impressionisten, die volgens Clive Scott een "primordial power to colour" (1991: 221) proberen te vestigen. In lijn met Scotts argument over literair impressionisme en Ben Hutchinsons (2011) bespreking van het decadente symbolisme dat overheerst in modernistische literatuur, betoog ik dat Durrells visuele en beschrijvende tekstdelen de voornaamste sterke kant en aantrekkingskracht van *The Alexandria Quartet* blijven. De filosoof en literair criticus George Steiner verwijst naar het werk van Durrell als proza met een mozaïekstijl (1964: 15), welke

beschrijving perfect harmonieert met het fragmentarisch structurele effect dat Durrell tot stand probeert te brengen. Ten einde deze fragmentatie te bereiken, gebruikt Durrell verschillende vertellers, focalisatie en focalisatoren, met als resultaat een verhaal met veelvoudige stemmen en perspectieven.

Durrells doelwit in *The Alexandria Quartet* is om de aard van ruimte en tijd onder het vergrootglas te plaatsen en in dit onderzoek ook het idee van een stabiele identiteit ter discussie te stellen. Deze thematiek doet denken aan de modernistische preoccupatie met tijd-ruimte, de experimentele vertellersstem, fragmentatie van de werkelijkheid en van identiteit, het stadslandschap, het geheugen en de voortdurende terugkeer van het verleden in het heden. Durrell creëert situaties waarin auteur, verteller en lezer betrokken worden bij het verkennen en de ontdekking van de werkelijkheid en de waarheid van de tekst. Waanzin, het overschrijden van grenzen, esthetiek, in samenhang met de verkenning van seksualiteit en liefde, zijn enkele van de hoofdthema's; sterke visuele lichteit, spel met taal, veelvoudige manieren van kijken en zien, de verplaatste positie van de verteller en non-lineaire tijdsaspecten zijn enkele van de technieken die gebruikt worden in een onderzoek naar de complexe aard van het menselijk bestaan. Net zoals de Franse schrijver Marcel Proust voor hem, gebruikt Durrell de palimpsest van tijd-ruimte en het geheugen als een raamwerk om de romans waaruit de tetralogie bestaat, vorm te geven. Stilistisch gezien maken de romans gebruik van ambiguïteit. Malcolm Bradbury heeft aangegeven dat dit een integraal onderdeel was van het modernisme dat hierdoor het "both/and and/or either/or" (1991: 27), afkomstig van het *uncertainty principle* van de fysicus Werner Heisenberg, een plaats gaf. Deze slingerbeweging tussen tegenovergestelden, gecombineerd met de relativiteit van tijd-ruimte, zorgt ervoor dat gemeten en onderscheiden dimensies niet langer autonoom bestaan, maar functies van elkaar worden. In deze studie laat ik zien dat Durrells thema's van tijd-ruimte, ambiguïteit, meervoudige perspectieven en plaats, tezamen met zijn gebruik van syntaxis en metaforische verbeelding, van plots die verborgen of niet-zo-verborgen seksuele uitwassen verkennen, van geweld en van de terugkeer van het verleden in het heden door middel van het geheugen, in overeenstemming lijken te zijn met decadente of impressionistische vormen van modernistische proza, maar ook typerend voor de zogenaamde "gothic novel".

De gotiek als literaire vorm is moeilijk nauwkeurig te definiëren gezien haar eigenschap om voortdurend van vorm en textuur te wisselen en daardoor categorisatie te ontwijken. Het is echter wel mogelijk te stellen dat gotische romans thematisch gekenmerkt worden door intrige, geweld, moord, misplaatste begeerte, het groteske, leed, waanzin, de dood en desintegratie; waarbij het overschrijden van grenzen, dikwijls verbeeld in de sensatie van het nastreven van onbehoorlijke begeerten die vaak uitlopen op de dood, een Leitmotif vormt. Vooral door de betrokkenheid bij ambiguïteit, het testen van grenzen en van categorisatie, het uitdagen van culturele grenzen en verschanste taboes blijkt de gotische verhaalvorm een buitengewoon veelzijdig en creatief genre te zijn. Binnen de kenmerkende open structuur is er ruimte voor verschillende discoursen en geen enkele stem is ooit de beslissende stem of biedt de ultieme “waarheid” aan. In Durrells werk wordt het gotische element vormgegeven door groteske verbeelding, voorvallen en relaties die ineenvloeden om een voorstelling mogelijk te maken van ongereguleerde seksuele relaties, moorden, geweld, het magische, occulte en carnavaleske, verminking, macht en de dood. Ik beargumenteer de stelling dat Durrell in *The Alexandria Quartet* speciaal de vrouwelijke personages construeert uit gotische motieven. In deze studie breng ik een dubbel betoog naar voren: een kritische beschouwing in zowel literaire als feministische termen.

Gegrand op een analytische lezing van *The Alexandria Quartet* zal ik aantonen hoe zekere gotische kenmerken de basis vormen van de structurele voorzieningen van deze romans en hoe deze de vrouwelijke personages omvormen in “vergotiseerde” objecten. Met inachtneming van de veelvoudige perspectieven van waaruit de literaire gotiek onderzocht is, benader ik Durrells romans door een lezing van de typische kenmerken of conventies van dit genre, tezamen met de algemeen voorkomende thema’s ervan. Ten einde mijn bespreking van angst, gruwelen en verschrikking en hun relatie tot de gotiek te formuleren, benader ik zijn werk vanuit een theoretische positie die feministische en psychoanalytische principes combineert. Ik laat zien dat bezorgdheid over en vrees voor identiteitsverlies, of gebrek aan een compleet en waar Zelf erin resulteert dat de mannelijke personages op gewelddadige wijze hun diepgewortelde vrees voor seksuele verschillen projecteren op de vrouwelijke personages en deze daardoor neerzetten als de geheimzinnige en monsterachtige Ander. Ondanks dit vervreemdende van de vrouwelijke personages blijven, zoals ik zal laten zien, de mannelijke personages aangetrokken tot de vrouwelijke Ander,

waardoor een slingerbeweging ontstaat tussen vrees en onbehagen enerzijds en verlangen en gefascineerdheid anderzijds.

In hoofdstuk een zal ik laten zien hoe dit verlangen en deze gefascineerdheid belichaamd wordt in de overweldigend krachtige ruimte en plaats, het werkelijke/onwerkelijke stadslandschap van Alexandrië. Het is een magnetische omgeving die aantrekt en afstoot, en die zo de kenmerken vertoont die geassocieerd worden met de abjectietheorie van de psychoanalytische theoreticus Julia Kristeva. Deze theorie vormt een van de centrale theoretische pijlers van mijn betoog. Ik beoog te laten zien hoe de macht en invloed van de stad centraal staan in Durrells voorstelling van de stad als vrouwelijk, waar, zoals ik zal aantonen, Alexandrië voorgesteld wordt als zowel “werkelijk” als “onwerkelijk”. Ik beoog verder dat de ambivalente aarde van deze stadsruimte nauw verbonden is met de idee van heterotopia zoals uiteengezet door de filosoof Michel Foucault (1986); een idee die weer op zijn beurt verwant is aan het spel van de gotische (vervormende) spiegel. Deze vervorming tussen werkelijk/onwerkelijk zorgt ervoor dat de mannelijke personages de stad Alexandrië zien als een gevaarlijke vrouwelijke entiteit die mooi, aanlokkelijk en begeerlijk is maar tegelijkertijd ook grotesk en gevaarlijk; een vampier die haar inwoners verslindt.

In hoofdstuk twee neem ik de rol van de vertellersstem in beschouwing, tezamen met de focalisator en focalisatie binnen de tetralogie. Ik voer aan dat de vertellersstem en de focalisatoren centrale elementen zijn om de tekstuele-visuele aard van de tetralogie te vestigen. In mijn verkenning van de vertellersstemmen en de focalisatie schenk ik aandacht aan hoe deze elementen de veellagige en palimpsestische aard van de romans tot stand brengen. In hoofdstuk drie verken ik de aard van de blik binnen *The Alexandria Quartet*. Ik laten zien hoe Durrells mannelijke personages de blik zonder wederkerigheid binnen de verhaalwereld beheersen (wat neerkomt op voyeurisme), en dat ze in dit proces seksuele verschillen en de erotische fantasie van de vrouwelijke vorm (die vaak tot fetisjisme leidt) vestigen. Mijn belangstelling gaat echter niet uit naar dit evidente feit, maar naar de literaire strategieën en complexe ingrepen waarmee Durrell zo'n gemasculiniseerd avatar tot stand brengt.

In hoofdstuk vier sluit ik me aan bij een feministische theoretische benadering die in overeenstemming is met het begrip abjectie zoals gepostuleerd door Julia Kristeva (1982). Ik ga in op de verhouding tussen het abjecte, castratieangst, fetisjisme en het geheimzinnige

enerzijds, en de focaliserende beheersing van de mannelijke blik anderzijds. De fetisjistische fascinatie met vrouwelijke personages in Durrells *Quartet* neemt volgens mij een aantal kenmerken aan die metonymisch gezien moeten worden als tegenwicht voor de angst die de mannelijke personages hebben voor het vrouwelijke gemis (van de fallus). Ik voer aan dat de mannelijke fetisjistische kijk op vrouwen in Durrells romans twee vormen van verschuiving met zich meebrengt: synecdoche en metonymie. Vervolgens verken ik hoe zekere delen van de anatomie van Durrells vrouwelijke personages gevisualiseerd worden, waarbij de beelden sterk op de voorgrond geplaatst worden door bepaalde motieven zoals de sluier, de sjaal, de jurk met pailletten en de ring, die synecdochisch of metonymisch verschoven worden naar het vrouwelijk lichaam. Ik suggereer dat de fetisj-objecten die toegeschreven worden aan de vrouwelijke personages in de romans deze omvormen tot gotische oppervlakken die openstaan voor focalisatie en inscriptie.

In hoofdstuk vijf bespreek ik hoe de mannelijke personages Justine voorstellen als de femme fatale of “monstrous-feminine”. Mijn bespreking neemt de term “monstrous-feminine”, afkomstig van de filmtheoreticus Barbara Creed (1986), over. Ik ga in op Justine’s relatie met het “monstrous-feminine” en met Kelly Hurleys begrip van het gotische lichaam als abhumaan en als gekenmerkt door “thingness”. Zowel de argumenten van Creed als die van Hurley verwijzen naar het concept van abjectie zoals gepostuleerd door Kristeva, en mijn bespreking sluit hierbij aan. Ik laat zien hoe Durrells vertelling Justine visualiseert in vele gedaanten, van abject, immoreel en een seksmonster tot een zich vrij bewegende flâneuse die dol is op schouwspel en maskerades, en die uiteindelijk tot automaton/vrouwelijke machine wordt die alles vernietigt waarmee ze in aanraking komt. Ik voer aan dat de voorstelling van Justine gecompliceerd wordt door openlijke misogynie die erop gericht is om fallocentrische macht te behouden door de uitwissing van de bedreiging die ervaren wordt als afkomstig van een machtige, vernietigende en bedreigende vrouwelijke aanwezigheid.

In hoofdstuk zes bespreek ik het karakter Clea as gotische heldin. Ik voer aan dat Clea, net als de gotische heldin in het algemeen, bedreigd wordt door de terugkeer van het verleden in het heden, waardoor haar subjectiviteit onder verdenking komt te staan. De voorstelling van Clea laat aspecten van masochistische slachtoffering zien alsook hoe ze op nachtmerrieachtige wijze in de val gelokt wordt. Haar situatie, zoals die van de heldin, blijft

gebaseerd op iets gruwelijks dat angstaanjagend en zelfs demonisch is. In de verkenning van deze terugkeer van het verleden en het gruwelijke zal ik ook Derrida's theorie van hauntologie betrekken en aangeven hoe het geheimzinnige een schakel vormt tussen Derrida's begrip van spectraliteit en het abjecte. De spookachtige achtervolging van Clea is het gevolg van een geheimzinnige, bovennatuurlijke terugkeer van doden die aspecten van het gotische doodsverlangen en het gruwelijke inhouden. Clea's aangeboren afschuw van de mogelijke terugkeer van de doden leidt tot haar masochistische reactie en passiviteit. Haar uitdrukking van seksuele begeerte zal uiteindelijk leiden tot haar slachtofferrol en haar wrede, misvormende straf. Ik suggereer dat de gevolgen van deze verminking Clea dwingen terug te keren naar inschikkelijkheid met de dominante mannelijke hegemonie die heerst in *Quartet*.

Ter afsluiting geef ik een opsomming van hoe in de besproken romans de visuele uitbeelding van de vrouwelijke vorm leidt tot nieuw inzicht in hoe Lawrence Durrell steunt op gotische conventies om de identiteit van zijn vrouwelijke personages vorm te geven. Ik geef aan dat Durrells gotisch discours een bedrieglijk geconstrueerd, betekenisgevend Zelf beklemtont dat gezagsondermijnende, barbaarse begeerten en perspectieven verhult. Met deze overwegingen in acht genomen, voer ik aan dat elke lezer die zich inlaat met Durrells romans, en vooral dan vrouwen, zich diep verontrust zouden moeten voelen over de manier waarop de mannelijke personages reageren op en denken over vrouwen. Ten slotte breng ik mijn uiteenzetting in verband met zowel huidige als vroegere kritische verkenningen van het werk van Durrell en geef ik een aanduiding van mogelijkheden tot verdere uitdieping van de gotische thematiek in het oeuvre van Durrell.